

TEISĖJŲ ETIKOS IR DRAUSMĖS KOMISIJA

SPRENDIMAS IŠKELTI DRAUSMĖS BYLĄ TEISĖJUI J. S.

2016 m. balandžio 4 d. Nr. 18 P-1
Vilnius

Teisėjų etikos ir drausmės komisija (toliau – ir Komisija), susidedanti iš komisijos narių Algio Norkūno (pirmininkas), Dianos Butrimienės, Algimanto Čepo, Veslavos Ruskan, Teodoros Staugaitienės (pranešėja) ir Lino Žukausko, sekretoriaujant Nacionalinės teismų administracijos Administravimo skyriaus vyriausiajai specialistei Aurelijai Pauliukaitei, dalyvaujant teisėjui J. S., Nacionalinės teismų administracijos patalpose išnagrinėjusi Šiaulių apygardos teismo pirmininko teikimą dėl drausmės bylos iškėlimo Šiaulių apylinkės teismo teisėjui J. S., susipažinusi su turima medžiaga,

n u s t a t ė :

I

Šiaulių apygardos teismo pirmininkas siūlo iškelti drausmės bylą Šiaulių apylinkės teismo teisėjui J. S. už teisėjų etikos reikalavimų neatitinkantį elgesį. Pirmininkas teikime nurodo, kad jo pavedimu Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė D. B. patikrino, kaip teisėjas J. S. laikosi civilinio proceso normų, užtikrinančių greitą ir operatyvų bylų nagrinėjimą, ir kaip sprendžia nusišalinimo nuo bylų nagrinėjimo klausimus. Atlikus patikrinimą 2016 m. vasario 17 d. patikrinimo akte nustatyta, kad teisėjas J. S.:

- 2016 m. sausio 4 d. nutartimis nusišalino nuo civilinių bylų Nr. e2-773-772/2016 ir Nr. 2-804-772/2016 nagrinėjimo, motyvuodamas tuo, kad asmeniškai pažįsta bylose dalyvaujančius asmenis – advokatus R. R. ir A. K.

- 2016 m. sausio 28 d. nutartimi nusišalino nuo civilinės bylos Nr. 2-22-772/2016 nagrinėjimo, motyvuodamas tuo, kad šiuo metu skaito paskaitas Šiaurės Lietuvos kolegijoje, kur dirba ir atsakovės atstovas advokatas D. V., bei tuo, kad anksčiau jis dirbo AB „Šiaulių energija“ su ieškovu A. Š.

- 2016 m. vasario 9 d. nutartimi, sprenddamas ieškinio priėmimo klausimą, nusišalino nuo civilinės bylos Nr. 2-2164-772/2016 nagrinėjimo, motyvuodamas tuo, kad jis tiek teismo posėdžiuose, tiek ir po jų bendrauja su advokatu M. B., kuris byloje atstovauja ieškovei savo motinai; be to, šis advokatas dažnai abejoja teisėjo profesionalumu ir kompetencija, anksčiau nagrinėtose bylose ne kartą reiškė teisėjui nepagrįstus nušalinimus, tai žemina teisėjo vardą ir prestižą.

- 2016 m. vasario 12 d. nutartimis nusišalino nuo civilinių bylų Nr. 2-1-772/2016 ir Nr. 2-2-772/2016 nagrinėjimo, motyvuodamas tuo, kad į bylų nagrinėjimo procesą kaip atsakovo atstovas įsitraukė anksčiau Šiaulių miesto apylinkės teisme teisėju dirbęs Ž. A., su kuriuo jis nuolat bendraudavo ir palaikė asmeninius santykius; be to, teismo posėdyje išsakytas teisėjo pasiūlymas bylos dalyviams pateikti papildomus rašytinius įrodymus ieškovo atstovei atrodė kaip teismo šališkumas.

Teikime nurodoma, kad teisėjas J. S. nuo 2016 m. sausio 4 d. iki vasario 12 d. nusišalino nuo 6 civilinių bylų nagrinėjimo (teikime nurodytą bylų skaičių – 7 – Komisija laiko rašymo apsirikimu). Teigiama, jog vien ta aplinkybė, kad atsakovui civilinėse bylose Nr. 2-1-772/2016 ir

Nr. 2-2-772/2016 atstovaujantis Ž. A. yra dirbęs Šiaulių miesto apylinkės teisme teisėju, objektyviam stebėtojui nesudaro pagrindo abejoti visų Šiaulių apylinkės teismo teisėju nešališkumu; juo labiau, kai advokatas byloje turi tik procesinį teisinį, o ne materialųjį suinteresuotumą bylos baigtimi, todėl teisėjo J. S. nusišalinimas nuo nurodytų bylų nagrinėjimo vertintinas kaip nepagrįstas ir kaip vengimas nagrinėti bylas, kurių procesas ir taip jau užsitęsęs. Analogiškai kaip nepagrįsti įvertinti ir teisėjo J. S. nusišalinimai nuo civilinių bylų Nr. e2-773-772/2016, Nr. 2- 804-772/2016, Nr. 2-22-772/2016 ir Nr. 2-2164-772/2016 nagrinėjimo; pažymima, kad anksčiau teisėjas ne kartą nagrinėjo bylas, kuriose dalyvaujantiems byloje asmenims atstovavo advokatai R. R., A. K. ir M. B. (civ. byl. Nr. 2-5177-772/2014, Nr. 2-30-772/2011, Nr. 2-4879-772/2010, Nr. 2-3432-772/2010, Nr. 2-1694-772/2012, Nr. 2-1691-772/2012, Nr. L2-1145-772/2012, Nr. 2-16-772/2002, Nr. e2-1222-772/2015, Nr. e2-56-772/2015, Nr. 2-201-772/2014 ir kt.); be to, civilinėse bylose Nr. 2-1694-772/2012, Nr. 2-1691-772/2012, Nr. L2-1145-772/2012, Nr. 2-16-772/2012 advokatas A. K. buvo šalimi, tačiau tai nesutrukdė teisėjui J. S. jas išnagrinėti iš esmės ir priimti sprendimus (nutartis), neinformavus šalių apie savo, kaip teisėjo, galimus šališkumo pagrindus šių atstovų ar bylose dalyvaujančių asmenų atžvilgiu. Teikime taip pat nurodoma, kad civilinėje byloje Nr. 2-22-772/2016, kuri nagrinėjama jau pusantrų metų, teisėjas rašytinio proceso tvarka nusišalino nuo bylos nagrinėjimo neinformavęs apie aplinkybes, galimai leidžiančias suabejoti jo nešališkumu atsakovės atstovo advokato D. V. ir ieškovo atžvilgiu. Teikime daroma prielaida, kad teisėjas J. S. nusišalinimo klausimus sprendė neišklausęs šalių nuomonės, be pagrindo nusišalino nuo bylų nagrinėjimo, taip vengė atlikti savo pareigas. Taip pat teikime teigiama, kad atlikus patikrinimą nenustatyta aplinkybių, kad teisėjas negalėjo bylų išnagrinėti nešališkai, taip pat aplinkybių, dėl kurių protingam stebėtojui gali atrodyti, kad teisėjas negali nešališkai išnagrinėti bylos. Teisėjas savo asmeniniuose santykiuose su teisininkais, nuolat dalyvaujančiais jo teismo procesuose, turėtų vengti situacijų, kurios galėtų sukelti įtarimą dėl palankumo ar šališkumo; kita vertus, galimybių patikrinti aplinkybių, kurias lakoniškai nurodė teisėjas J. S. apie asmeninius santykius su nutartyse minimais asmenimis, iš esmės nėra.

Šiaulių apygardos teismo pirmininko nuomone, teisėjas J. S., dėl formalių priežasčių nepagrįstai nusišalinęs nuo civilinių bylų nagrinėjimo, pademonstravęs turintis asmeninį išankstinį nusistatymą ir pasiduodantis įtakai, kai priima sprendimus byloje, kuriose šalims atstovauja advokatai A. K., R. R., M. B., D. V., atsakovo atstovas Ž. A., parodęs išskirtinį dėmesį šiems asmenims, nevengęs asmeniniu bendravimu su minėtais advokatais bei atstovais prisiimti įsipareigojimų, kurie trukdo tinkami atlikti teisėjo pareigas, atlikdamas pareigas nesilaikęs įsipareigojimo būti nepriklausomam ir neturėti asmeninio intereso, savo elgesiu pažeidė Teisėju etikos kodekse įtvirtintų teisingumo ir nešališkumo bei nepriklausomumo principų reikalavimų; toks teisėjo J. S. elgesys vertintinas kaip teisėjo vardą žeminantis ir teismų autoritetui kenkiantis poelgis, užtraukiantis drausminę atsakomybę.

Šiaulių apygardos teismo pirmininko vertinimu, nusišalindamas nuo civilinės bylos Nr. 2-22-772/2016 nagrinėjimo, teisėjas J. S. pažeidė Civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 7 straipsnyje įtvirtintą proceso koncentracijos ir ekonomiškumo principą, neįgyvendino 2 straipsnyje įtvirtinto civilinio proceso tikslo – kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, kadangi ieškinys šioje byloje gautas 2014-07-29, teisėjo J. S. priimtas 2014-08-01 ir byla buvo nagrinėjama iki 2016-01-28, kai teisėjas nusišalino; apie pusantrų metų buvo sprendžiami įvairūs procesiniai klausimai, byla buvo nagrinėjama iš esmės, surengti 7 teismo posėdžiai; nuo bylos iškėlimo iki teisėjo nusišalinimo nuo bylos nagrinėjimo byloje dalyvavo ieškovas A. Š. ir atsakovės atstovas advokatas D. V., tačiau teisėjas visą bylos nagrinėjimo laiką neinformavo šalių apie savo galimą suinteresuotumą bylos baigtimi ar objektyvų šališkumą ir priėmė sprendimą nusišalinti praėjus 1 metams ir 6 mėnesiams nuo ieškinio priėmimo. Manoma, kad teisėjas J. S., nagrinėdamas civilinę bylą Nr. 2-22-772/2016, aplaidžiai atliko savo pareigas, užvilkinio galutinio procesinio sprendimo priėmimą, pažeisdamas esminius konstitucinius principus bei proceso šalių teisę į greitą ir operatyvų bylos išnagrinėjimą, taip pat teisę į teisingą teismą ir tokie teisėjo J. S. veiksmai vertintini kaip Teisėju etikos kodekse įtvirtinto pareigingumo principo nesilaikymas (15 str. 1, 3, 4 p.).

II

Teisėjas J. S. dėl teikime nurodytų aplinkybių raštu paaiškino, kad gimė, augo, mokėsi vidurinėje mokykloje Šiauliuose. Šiame mieste gyvena ne tik jo šeimos nariai, bet ir artimieji giminaičiai bei mokslo draugai, buvę bendradarbiai ir kt. asmenys. Iki paskyrimo į teisėjo pareigas jis dirbo Šiaulių įstaigose ir įmonėse, ėjo ne tik pagrindines, bet ir antraeiles pareigas, dėstė teisės mokslo disciplinas trijose miesto kolegijose, šiuo metu pagal autorinę sutartį dirba Šiaurės Lietuvos kolegijoje.

Teisėjas pažymi, kad jau dešimt metų gauna ir nagrinėja daugiausiai civilinių bylų Šiaulių apylinkės teisme ir ne kartą dėl tokio netinkamo civilinių bylų skirstymo teisme informavo šio teismo, apygardos teismo ir aukštesnių teismų vadovus, taip pat šalies prezidentės vyr. patarėją teisės klausimais. Tačiau situacija nesikeičia ir jis tik formaliai informuojamas, kad civilinės bylos teisme skirstomos gerai, nors faktiniai duomenys tokias išvadas paneigia.

Teisėjas J. S. teigia, kad anksčiau dažnai prieš pradėdamas bylos nagrinėjimą informuodavo bylos dalyvius dėl sąsajų su bylos dalyviais, tačiau pats nenusišalindavo nuo bylos nagrinėjimo, o, bylos dalyviams pareiškus nušalinimą, klausimą sprendavo teismo vadovai. Tačiau vėliau nagrinėjant tokias bylas šalys demonstruodavo ankstesnę nuostatą teisėjo atžvilgiu, todėl jis, atsižvelgdamas į iškilusias faktines bei teises aplinkybes, gavęs teikime nurodytas civilines bylas, turėjo teisę pasinaudoti įstatymo jam suteikiama nešališkumo garantija ir nusišalino nuo jų nagrinėjimo. Teisėjas atkreipia dėmesį, kad per dešimt metų faktiškai yra nusišalinęs mažiau nei vieną kartą per metus. Dėl nusišalinimo bylose Nr. e2-773-772/2016 ir Nr. 2-804-772/2016 teisėjas J. S. paaiškino, kad su advokatu (buvusiu prokuroru) R. R. jis pažįstamas jau daug metų, tai yra dar iki jo paskyrimo eiti teisėjo pareigas. Teisėjo manymu, jis privalėjo nusišalinti, kadangi tai asmeninė advokato, o ne jo kliento byla. Anksčiau jis nagrinėjo ne vieną bylą, kurioje advokatas R. R. buvo klientų atstovas, tačiau byloje, nuo kurios nagrinėjimo nusišalino, visiškai kitokie reikalavimai ir kitos proceso šalys. Taip pat privalėjo nusišalinti ir kitoje analogiškoje byloje, kurioje reikalavimas pareikštas asmeniškai advokatai A. K. ir jo žmonai. Teisėjas nurodo, kad ne tik asmeniškai daug metų pažįsta šį advokatą, bet yra pažįstamas ir su jo motina; anksčiau nagrinėjo visas jam paskirtas civilines bylas, kuriose šalies atstovu buvo advokatas A. K., nors jis ne kartą yra pareiškęs teisėjui nušalinimą.

Teisėjas J. S. teigia, kad civilinėje byloje Nr. 2-22-772/2016 tik pasikeitus vienos iš šalių advokatai buvo gautas pareiškimas dėl jo nušalinimo (nusišalinimo), kurį įvertinęs, turėjo įstatyminę procesinę teisę nusišalinti nuo tolesnio bylos nagrinėjimo. Jis teigia, kad nevilkinio šios bylos nagrinėjimo; bylos nagrinėjimas užtruko, nes viena iš ginčo šalių šiuo metu dirba užsienyje, be to, buvo patenkintas prašymas atlikti dalintino ginčo turto kadastrinius matavimus, teismas atliko ir ginčo turto vietos apžiūrą, reikėjo laiko įrodymams surinkti. Teisėjas niekada nesiekė nusišalinti ar vilkinti bylų nagrinėjimo, kuriose anksčiau dalyvavo jo kolega, advokatas D. V., dirbantis Šiaurės Lietuvos kolegijoje, tačiau šioje byloje susiklostė visai kita situacija, kai priešinga šalis išreiškė nepasitikėjimą teisėju.

Teisėjo aiškinimu, gavęs civilinę bylą Nr. 2-2164-772/206, jis įvertino visas faktines ir kitas aplinkybes, susijusias su tolesniu jos nagrinėjimu, ir, atsižvelgdamas į CPK 21 straipsnį, turėjo teisę priimti procesinį sprendimą dėl nusišalinimo. Šiam jo sprendimui įtakos turėjo tai, kad tai buvo advokato M. B. motinos byla, o jos atstovu nurodytas sūnus advokatas. Jis, kaip ir advokatas M. B., yra baigęs tą pačią Šiaulių miesto vidurinę mokyklą; šio advokato motinos gyvenamoji vieta yra netoli nuo buvusios teisėjo gyvenamosios vietos. Anksčiau jis nagrinėjo ne vieną civilinę bylą, kurioje atstovas buvo minėtas advokatas, ir nematė reikalo nusišalinti nuo nagrinėjimo, nors advokatas kaip atstovas jose ne kartą reiškė teisėjui nušalinimus.

Paaiškinime teisėjas J. S. nurodo, kad jam per trumpą laiką buvo paskirtos trys analogiškos bylos; vienoje iš jų priėmus procesinį sprendimą, kitų dviejų bylų (Nr. 2-1-772/2016 ir Nr. 1-2-772/2016) nagrinėjimas buvo sustabdytas, iki bus žinomas galutinis procesinis sprendimas jau išnagrinėtoje byloje. Pirmosios bylos nagrinėjimas užtruko, nes ji apeliacinės instancijos teismo buvo grąžinta pakartotiniam nagrinėjimui, be to, šalys pradėjo ginčą ir administraciniame teisme. Į

teismo posėdžius, atnaujinus sustabdytų bylų nagrinėjimą, kaip vienos iš šalių atstovas atvyko buvęs kolega (teisėjas) Ž. A., o ieškovo atstovė nurodė, kad teikia teisėjui prašymą nusišalinti nuo bylų nagrinėjimo. Įvertinęs visas objektyvias ir subjektyvias tolimesnio bylų nagrinėjimo galimybes, nusprendė nusišalinti nuo bylų nagrinėjimo. Tam įtakos turėjo tai, kad vienos šalies atstovu tapo buvęs kolega (teisėjas) Ž. A., su kuriuo yra seniai pažįstamas; antra, buvęs kolega dažnai lankosi teisme ir jam su juo tenka bendrauti. Siekdamas nešališkumo, manė, kad geriausia išeitis iš susidariusios padėties bus jo nusišalinimas, kadangi ieškovo atstovė ir anksčiau teisėjo atžvilgiu demonstravo susierzinimą dėl ankstesnėje byloje priimtų procesinių sprendimų.

Teisėjo J. S. teigimu, teikime nurodyti motyvai, kad jis vengia nagrinėti bylas ir atlikti savo pareigas, yra absurdiški, žeminantys jo vardą kolegų ir visos teisininkų bei miesto bendruomenės akyse, kadangi jis ištisus 10 metų turi didžiausią krūvį ne tik iš apylinkės teismo teisėjų, bet ir apygardos teismo teritorijoje dirbančių teisėjų. Be to, jis nuolat dalyvauja seminaruose, į juos vyksta savarankiškai, patirdamas tiesiogines išlaidas ir negaudamas už tai jokios kompensacijos. Turėdamas didžiausią bylų krūvį papildomai dirba ne tik po darbo, bet ir savaitgaliais ar švenčių dienomis. Teismo vadovų aiškinimai, kad jo krūvis didžiausias todėl, jog jis atostogauja mažiau nei kiti kolegos, vertintinas kritiškai, nes kiekvienais metais jis atostogauja iki 30 kalendorinių dienų.

Komisijos posėdyje teisėjas J. S. iš esmės palaikė rašytiniame paaiškinime išdėstytas aplinkybes. Akcentavo tai, kad dažnai tokių situacijų, kai jam reiktų nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, nebūna. Jo darbo krūvis didžiausias ne tik Šiaulių apylinkės teisme, bet ir visuose Šiaulių apygardos teismo veiklos teritorijoje veikiančiuose teismuose; dirba ne tik po darbo, bet ir per šventes, savaitgaliais, todėl teiginiai, kad vengia nagrinėti bylas, nepagrįsti. Teisėjas taip pat paaiškino, kad teikime minimose bylose A. K. buvo asmeniškai pareikštas reikalavimas, o R. R. buvo ieškovas; anksčiau bylose jie dalyvaudavo tik kaip šalių atstovai. Teisėjo teigimu, nėra tokių duomenų, kad anksčiau jis būtų nagrinėjęs pačių advokatų asmenines bylas.

Teisėjų etikos ir drausmės komisija

konstatuoja:

Šiaulių apygardos teismo pirmininko teikimas tenkintinas – Šiaulių apylinkės teismo teisėjui J. S. iškeltina drausmės byla.

Teisėjų etikos ir drausmės komisija iškelia teisėjui drausmės bylą, kai teisėjo veiksmuose nustato nusižengimų, numatytų Lietuvos Respublikos teismų įstatymo (toliau – ir Teismų įstatymas) 83 straipsnio 2 dalyje, požymių. Teisėjas gali atsakyti drausmine tvarka trimis atvejais: už teisėjo vardą žeminantį poelgį, už kitų Teisėjų etikos kodekso reikalavimų pažeidimą ir už įstatymuose numatytų teisėjų darbinės ar politinės veiklos apribojimų nesilaikymą. Šio straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad teisėjo vardą žeminantis poelgis – tai su teisėjo garbe nesuderinamas ir Teisėjų etikos kodekso reikalavimų neatitinkantis poelgis, kuriuo pažeminamas teisėjo vardas bei kenkiama teismo autoritetui. Teisėjo vardą žeminančiu poelgiu taip pat pripažįstamas bet koks pareiginis nusižengimas – aiškiai aplaidus konkrečios teisėjo pareigos atlikimas arba jos neatlikimas be pateisinamos priežasties.

Teisėjų etikos ir drausmės komisija, spręsdama, ar yra pagrindas teisėjui J. S. kelti drausmės bylą, teikime nurodytus teisėjo veiksmus vertina pagal tai, ar nusišalinimo klausimus jis sprendė pagal Konstitucijoje įtvirtintus teisėjo bei teismų nepriklausomumo bei nešališkumo principų reikalavimus, ar teisėjo veiksmai ir sprendimai atitiko teisėjų etikos taisykles. Teisėjų etikos ir drausmės komisija yra teismų savivaldos institucija, pagal Komisijai nustatytus įgaliojimus ji nevertina teismo procesinių sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo, tai daroma teismo proceso įstatymuose nustatyta instancine tvarka.

Teisėjas ir teismai, vykdydami teisingumą, turi būti nepriklausomi nuo dalyvaujančių byloje asmenų, valstybės valdžios institucijų, pareigūnų, politinių ir visuomeninių susivienijimų, fizinių ir juridinių asmenų. Konstitucinėje doktrinoje pabrėžiama, kad teisėjo ir teismų nepriklausomumas nėra savitiksliis dalykas – tai yra būtina žmogaus teisių ir laisvių apsaugos sąlyga; svarbiausias kriterijus, kuriuo būtina vadovautis vertinant teisėjo ir teismų nepriklausomumą, yra tas, kad nepriklausomumas yra ne privilegija, o viena svarbiausių teisėjo ir teismo pareigų, kylanti iš Konstitucijoje garantuotos žmogaus teisės turėti nešališką ginčo arbitražą, būtina nešališko ir teisingo bylos išnagrinėjimo sąlyga (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 14, 25¹, 26, 30, 33, 34, 36, 40, 51, 56, 58, 59, 66, 69, 69¹ ir 73 straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, 2014 m. kovo 10 d. sprendimas „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimo nuostatų išaiškinimo“).

Teisėjo ir teismų nepriklausomumas yra suprantamas ir kaip jų nešališkumas. Teisėjas, nagrinėdamas bylas, turi būti nešališkas, remtis tik Konstitucija ir įstatymais. Teisėjo autoritetas, tvirta vidinė nešališkumo nuostata, jo procesiniai sprendimai ir veiksmai, atliekami laikantis įstatymuose nustatytų reikalavimų, teisėjų etikos taisyklių, konkrečių bei realių priekaištų dėl teisėjo šališkumo nebuvimas – visa tai garantuoja teisingą teisinio ginčo išsprendimą ir tokią suvokimą paprastai suteikia proceso šalims ir kitiems asmenims.

Teisėjo nešališkumo principo veikimo procesinė garantija – įstatymuose nustatyta dalyvaujančių byloje asmenų teisė nušalinti teisėją bei teisėjo pareiga nusišalinti, jeigu jis pats tiesiogiai ar netiesiogiai suinteresuotas bylos baigtimi arba yra kitų aplinkybių, kurios kelia abejonių dėl jo nešališkumo (Civilinio proceso kodekso 64 str. ir kt.). Kai yra aplinkybės, sudarančios pagrindą teisėjui nusišalinti, teisėjas privalo pranešti, kad jis pats nusišalina (Civilinio proceso kodekso 68 str.). Vadovaudamasis pareigingumo principu, teisėjas privalo tai atlikti nepriekaištingai, laiku, profesionaliai ir dalykiškai (Teisėjų etikos kodekso 15 str. 3 p.).

II

Teisėjas privalo nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo Civilinio proceso kodekso 65 straipsnyje nurodytais atvejais, taip pat kitais atvejais, jeigu yra aplinkybių, kurios kelia abejonių dėl jo nešališkumo (CPK 66 str.); pagal Teisėjų etikos kodekso 8 str. 6 p. teisėjas privalo nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, jeigu yra interesų konfliktas arba turima informacijos, jog privataus pobūdžio aplinkybės gali pakenkti bylos nagrinėjimui, o Bangaloro teisėjų elgesio principų, priimtų 2002 m. lapkričio 25–26 d. Hagoje vykusiame teismų pirmininkų posėdyje (toliau – Bangaloro teisėjų elgesio principai), 2.5 p. nustatyta, kad teisėjas turi nusišalinti nuo teismo proceso, jei jis negali išnagrinėti bylos nešališkai arba jeigu protingam stebėtojui gali atrodyti, kad teisėjas negali nešališkai išnagrinėti bylos. Teisėjų etikos ir drausmės komisija savo veikloje vadovaujasi nuostata, kad vertinant teisėjo nešališkumo objektyvius aspektus turi būti nustatyta realių faktų, kurie kelia pagrįstų abejonių dėl teisėjo nešališkumo.

Teisėjas J. S. 2016 m. sausio 4 d. nutartyse dėl nusišalinimo nuo civilinių bylų, kuriose dalyvavo advokatai A. K. ir R. R., nagrinėjimo nurodė vieną nusišalinimo motyvą – tai, kad asmeniškai pažįsta šiuos advokatus; 2016 m. sausio 28 d. nutartyje nusišalinimą motyvavo tuo, kad skaito paskaitas kolegijoje, kurioje dirba ir advokatas D. V.; 2016 m. vasario 12 d. priimtose dviejose nutartyse nusišalinimą motyvavo tuo, kad atsakovo atstovas Ž. A. yra dirbęs teisėju tame pačiame teisme ir jiedu palaikė asmeninius santykius, nuolat bendravo.

Pripažintina, kad asmeninė pažintis su teismo procesuose dalyvaujančiais advokatais yra įprastas ir teisėjų etikos požiūriu nesmerktinas reiškinys; vien ši aplinkybė neturėtų varžyti teisėją vykdant teisingumą. Analogiškai vertintina ir tai, kad teisėją su advokatu ar kitu dalyvaujančiu byloje asmeniu sieja bendra esama ar buvusi darbovietė, bet tarp jų nėra bičiulystės ar kitokių artimų asmeninių santykių, arba, priešingai, – intereso konflikto ir pan. Teisėjas, gerbdamas ir vertindamas Konstitucijos teismams ir teisėjams suteiktą ir garantuojamą nepriklausomumą, turėdamas tvirtą vidinę nešališkumo nuostatą, tokių faktų, tikėtina, nelaikytų pakankamu pagrindu

nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo; tikėtina ir tai, kad protingam stebėtojų taip pat neatrodytų, jog asmeninė pažintis ar bendra darbovietė su advokatu teisėjui kliudytų būti nešališkam. Komisija, minėta, nevertina nutarčių dėl teisėjo nusišalinimo teisėtumo ir pagrįstumo, bet akivaizdu, kad lakoniški nusišalinimo motyvai, neatskleidžiantys arba labai menkai paaiškinantys, kokie yra realūs teisėjo santykiai su advokatais, gerokai apsunkina galimybes juos suvokti bei vertinti. Komisija mano, kad teisėjas J. S., nurodytais atvejais sprendamas nusišalinimo nuo civilinių bylų nagrinėjimo klausimus, neatliko savo pareigų profesionaliai ir dalykiškai, kaip to reikalauja pareigingumo principas (Teisėjų etikos kodekso 15 str. 3 p.), ir tai gali kelti abejonių, kad teisėjas nuo bylų nagrinėjimo nusišalino nesant tam realaus pagrindo.

III

Teisėjas, vadovaudamasis teisėjo ir teismų nešališkumo ir nepriklausomumo principais, privalo vengti situacijų ir nepalaikyti bei neplėtoti asmeninių santykių, kurie jam asmeniškai trukdytų tinkamai atlikti teisingumo vykdymo pareigas, keltų abejonių dėl jo nepriklausomumo ir nešališkumo. Bangaloro teisėjų elgesio taisyklėse įtvirtinta, kad teisėjo veikloje svarbiausia – teisingumas, kartu svarbus yra ir teisingumo įvaizdis, todėl teisėjas negali sudaryti išpūdžio ar leisti kitiems asmenims sudaryti išpūdį apie jį, kad atitinkamos padėties asmenys gali daryti netinkamą įtaką teisėjo pareigų vykdymui; savo asmeniniuose santykiuose su teisininkais, nuolat dalyvaujančiais šio teisėjo teismo procesuose, turėtų vengti situacijų, kurios galėtų sukelti įtarimą dėl palankumo arba šališkumo. Teisėjas negali naudotis arba leisti kitiems naudotis jo padėtimi, siekiant asmeninės, savo šeimos narių ar kitų asmenų naudą (Bangaloro teisėjų elgesio principų 4.3, 4.9 p.).

Teisėjų etikos ir drausmės komisija nebe pirmą kartą pažymi, kad tais atvejais, kai teisėjo pažintis su advokatu peržengia įprasto bendravimo su juo, kaip dalyvaujančiu teismo procesuose asmeniu, ribas, gali kilti abejonių, ar tai suderinama su teisėjo etika. Tokiu atveju vertintinas tiek teisėjo ir advokato santykių pobūdis (privatus bendravimas, bičiulystė ir pan.), tiek tų santykių socialinis aspektas – trečiųjų asmenų, žiniasklaidos požiūris. Teisėjas privalo saugoti garbingą teisėjo vardą, savo veiksmais ir sprendimais nepakenkti teismo autoritetui, todėl esamus santykius pirmiausia turi įvertinti pats, vadovaudamasis įstatymuose bei Teisėjų etikos kodekse įtvirtintais teisėjo nešališkumo reikalavimais, ir, matydamas poreikį, tuos santykius atitinkamai koreguoti. Teisėjas J. S. 2016 m. vasario 9 d. nutartyje nurodė, kad nusišalina nuo bylos nagrinėjimo, nes nuolat bendrauja su advokatu M. B. ne tik teismo posėdžių metu, bet ir po jų; advokatas M. B. dažnai abejoja teisėjo profesionalumu ir kompetencija, ne vieną kartą yra pareiškęs jam nepagrįstą nušalinimą, tai žemina teisėjo vardą ir prestižą; dėl šių aplinkybių šalims gali kilti abejonių dėl teisėjo nešališkumo. Teisėjų etikos požiūriu netoleruotina tai, kad teisėjas netrumpą laikotarpį nuolat bendrauja su jo nagrinėjamoje byloje dalyvaujančiu advokatu, nekoreguoja šių santykių, nors pats teigia, jog advokatas jo atžvilgiu nesielgia pagarbiai. Teisėjas nepareiškė nutraukiantis asmeninius santykius su advokatu M. B., kurie jam asmeniškai trukdo tinkamai atlikti teisingumo vykdymo pareigą, tik nusišalino nuo bylos nagrinėjimo, o tai reiškia, kad negalės nagrinėti ir visų kitų bylų, kuriose dalyvauja minėtas advokatas. Komisija mano, kad palaikydamas tokius asmeninius santykius teisėjas J. S. pats nesaugo garbingo teisėjo vardo, jo elgesys menkina teisingumo vykdymo įvaizdį, kenkia teismo autoritetui; tai nesuderinama su teisėjų etikos reikalavimais (Teisėjų etikos kodekso 9 str. 1, 3, 4 p., 13 str. 3, 4 p., 14 str. 1, 2 p.).

IV

Minėta, teisėjas J. S. 2016 m. sausio 4 d. nusišalino nuo civilinių bylų, kuriose dalyvavo advokatai A. K. ir R. R., nagrinėjimo, motyvuodamas, kad juos asmeniškai pažįsta; 2016 m. vasario 9 d. nusišalino nuo civilinės bylos nagrinėjimo motyvuodamas, kad nuolat bendrauja su ieškovės sūnumi jos atstovu byloje advokatu M. B. Teisėjas J. S. anksčiau ne kartą nagrinėjo bylas, kuriose minėti advokatai atstovavo dalyvaujantiems byloje asmenims, o advokatas A. K. buvo ir ginčo

šalimi (teikime nurodyti tokių civ. bylų numeriai), tačiau teisėjas nenusišalino nuo tų bylų nagrinėjimo, neinformavo apie galimus jo šališkumo pagrindus.

Nurodyti faktai suponuoja tokias išvadas: 1) blogai yra tai, kad teisėjas anksčiau nagrinėtose bylose nenusišalino, jeigu asmeniniai santykiai su advokatais A. K., R. R., M. B. sudarė tam pagrindą; 2) jeigu teisėjo asmeniniai santykiai su šiais advokatais anksčiau nesudarė pagrindo teisėjui nusišalinti nuo bylų nagrinėjimo ir iki 2016 m. sausio mėnesio jie iš esmės nepakito, tai dėl teisėjo nusišalinimo 2016 metais pagrįstumo gali kilti pamatuotų abejonių. Komisijai nepateikta duomenų, kad teisėjo ir minėtų advokatų asmeniniai santykiai dėl kokių nors priežasčių iš esmės pakito. Teisėjo J. S. aiškinimu, anksčiau jo nagrinėtose bylose advokatai A. K., R. R., M. B. dalyvavo kaip šalių atstovai, o 2016 m. sausio–vasario mėnesiais nagrinėtose civilinėse bylose advokatai A. K. ir R. R. buvo proceso šalys, advokatas M. B. atstovavo savo motinai (teisėjas ją irgi asmeniškai pažįsta), tad šį kartą turėjo ne tik procesinį, bet ir materialųjį suinteresuotumą ir tai ap sunkino teisėjui padėti, galimybę būti nešališkam.

Teisėjo ir teismo nešališkumo imperatyvas reiškia, kad bylą nagrinėjantis teisėjas neturi asmeniškai turėti išankstinio nusistatymo ar būti tendencingas, pasiduoti atskirų asmenų įtakai (Teisėjų etikos kodekso 8 str. 2, 4 p.). Tai, kad teisėjas J. S. nusišalino vengdamas nepatogios situacijos dėl santykių su asmeniškai pažįstamais advokatais, rodo, jog teisėjas neturėjo tvirtos vidinės nešališkumo nuostatos, jo veiksmai neatitiko Teisėjų etikos kodekso 8 str. įtvirtintos teisingumo ir nešališkumo principo nuostatos. Šiaulių apygardos teismo pirmininkas teikime pagrįstai teigia, jog teisėjas J. S., be pagrindo nusišalindamas nuo kai kurių jam paskirtų bylų, vengė jas nagrinėti.

V

Teikime teigiama, kad apie 1 metus ir 6 mėnesius nagrinėjęs civilinę bylą Nr. 2-22-772/2016 teisėjas J. S. 2016 m. sausio 28 d. be jokio teisinio pagrindo nusišalino nuo jos tolesnio nagrinėjimo, taip užvilkinęs galutinio procesinio sprendimo priėmimą šioje byloje. Teisėjo J. S. aiškinimu, tai, kad su dalyvaujančiu byloje atsakovės advokatu D. V. skaito paskaitas toje pačioje kolegijoje, nekliudė teisėjui būti nešališkam, todėl anksčiau savo iniciatyva nenusišalino; ieškovas, tik pasikeitus jam atstovaujančiam advokatu, pareiškė nepasitikėjimą teisėjo nešališkumu ir dėl to teisėjas manė, kad yra būtina nusišalinti.

Komisija šiame sprendime jau motyvavo, kad aplinkybė, jog teisėjas asmeniškai pažįsta kurį nors dalyvaujantį byloje asmenį ar, kaip šiuo atveju, skaito paskaitas toje pačioje kolegijoje, neturėtų kliudyti teisėjui vykdyti teisingumą, sudaryti pagrindą jam nusišalinti. Tačiau sprendžiant, ar teisėjas, nusišalindamas po ilgai trukusio bylos nagrinėjimo, sąmoningai užvilkinęs procesą, atsižvelgtina į tai, kad teisėjas nusišalino ne savo iniciatyva, o ieškovui pareiškus jam nušalinimą tuo motyvu, jog teisėjas teismo posėdžių metu akivaizdžiai rodė palankumą atsakovo atstovui advokatu D. V. Šiaulių apylinkės teismo pirmininko pareigas laikinai einančios teisėjos R. M. 2016 m. vasario 4 d. rašte Nr. S-89(3.27) rašoma, kad, susipažinus su civilinės bylos medžiaga, išklausius teismo posėdžių garso įrašus, šiurkštus teisėjo J. S. elgesio su šalimis ar liudytojais, kaip buvo nurodyta nušalinimo pareiškime, nenustatyta. Įvertinus minėtus teisėjo paaiškinimus bei civilinės bylos nagrinėjimo eigoje susidariusią situaciją, negalima teigti, kad nusišalindamas nuo bylos nagrinėjimo teisėjas parodė aplaidų požiūrį į savo pareigas, kad sąmoningai uždelsė galutinio procesinio sprendimo priėmimą.

VI

Teisėjas (teismas), nagrinėdamas bylas, vadovaujasi teise. Teisėjas J. S. visose aptartose nutartyse dėl nusišalinimo rašė, kad klausimas dėl teisėjo nusišalinimo nuo bylos nagrinėjimo priklauso bylą nagrinėjančio teisėjo diskrecijai. Nelietuviškos kilmės žodis „diskrecija“ reiškia teisę spręsti klausimus savo nuožiūra. Komisija neturi ketinimų plačiai polemizuoti apie teismų diskrecijos vietą teisės sistemoje, pažymi tik tai, kad teisineje demokratinėje valstybėje neegzistuoja absoliučios teismų diskrecijos. Teismo galias jam vykdančią teisingumą nustato ir jas apriboja

valstybėje oficialiai galiojanti teisės sistema. Antai CPK 65 str. imperatyviai nustatyta, kad teisėjas privalo nusišalinti šiame straipsnyje nurodytais atvejais. Kitais atvejais, kai teisėjui reikia pačiam spręsti, ar tam tikros aplinkybės kliudo jam būti nešališkam (CPK 66 str.), sprendimui gali turėti įtakos subjektyvūs veiksniai (charakterio bruožai, valios stiprumas, teisėjui svarbių vertybių diapazonas ir jų hierarchija, kt.), tačiau teisėjas, vykdydamas teisingumą, tad ir sprenddamas nusišalinimo klausimą, turi paisyti iš jo statuso kylančių teisingumo, objektyvumo, nešališkumo ir kt. imperatyvių reikalavimų. Jeigu teisėjas vadovaujasi diskrecija nederamai, arba tais atvejais, kai galiojanti teisės sistema to neleidžia, tai gali reikšti, jog teisėjas šiuo klausimu stokoja profesionalumo. Komisijos nagrinėtos teisėjo J. S. nusišalinimo nuo civilinių bylų nagrinėjimo aplinkybės suponuoja tokį vertinimą (Teisėjų etikos kodekso 15 str. 3 p.).

Teisėjų etikos ir drausmės komisija, apibendrinusi visa, ką išdėstė sprendime, konstatuoja, kad teisėjas J. S., nuo 2016 m. sausio 4 d. iki vasario 12 d. sprenddamas nusišalinimo nuo civilinių bylų nagrinėjimo klausimus, nesilaikė Teisėjų etikos kodekse įtvirtintų teisingumo ir nešališkumo, nepriklausomumo, pareigingumo, padorumo, pavyzdningumo principų reikalavimų; per neilgą laikotarpį tai vyko daugelį kartų, tapatūs teisėjų etikos nepaisymo atvejai įgijo sisteminių pobūdį. Teisėjo veiksmai be aiškaus ir pakankamo nusišalinant nuo kai kurių bylų nagrinėjimo, vertintini kaip siekis išvengti tam tikrų bylų nagrinėjimo, todėl turintys šiurkštaus teisėjo pareigų pažeidimo požymių. Komisijos vertinimu, tokie teisėjo veiksmai nesuderinami su teisėjo garbe, teisėjas savo elgesiu pažemino teisėjo vardą ir pakenkė teismo autoritetui. Teisėjo veiksmuose yra Teismų įstatymo 83 str. 2 d. numatytų nusižengimų požymių, todėl yra pagrindas iškelti teisėjui J. S. drausmės bylą.

Teisėjų etikos ir drausmės komisija, vadovaudamasi Teismų įstatymo 83 straipsnio 2 dalies 1 punktu, 83 straipsnio 3 dalimi, 84 straipsniu, Teisėjų etikos ir drausmės komisijos nuostatų 35.1 punktu,

nusprendžia:

iškelti drausmės bylą Šiaulių apylinkės teismo teisėjui J. S. ir perduoti ją nagrinėti Teisėjų garbės teismui.

Sprendimas neskundžiamas.

Komisijos nariai:

Algis Norkūnas

Diana Butrimienė

Algimantas Čepas

Veslava Ruskan

Teodora Staugaitienė

Linas Žukauskas